

ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO NA SLOVENSKU

VOJTECH KOLLÁR

WASTE MANAGEMENT IN SLOVAKIA

ABSTRAKT

Odpady v životnom prostredí predstavujú jeden z determinujúcich činiteľov krajiny. Môžeme ich chápať ako druhotné suroviny s pozmenenou hodnotou. Slúžia ako zdroj energie, zdroj krmív pre výrobu živočíšnu a rastlinnú, udržanie pôdnej úrodnosti. Cieľom odpadového hospodárstva je znižovanie množstva odpadov a ich nebezpečnosti pre životné prostredie a nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom o odpadoch.

KLúčové slová: odpady, environment, recyklácia

ABSTRACT

Wastes in the environment represent one of the determining factors of the country. They can be seen as secondary raw materials with some corrected value. They serve as a source of energy, a source of forage for both the livestock production and vegetable production, for maintaining of soil fertility. The aim of waste management is to reduce the quantity of wastes and their hazardousness for the environment, and the waste management in accordance with the law on wastes.

Key words: waste, environment, recycling

Úvod

V rokoch 1993 - 1996 sa jednoznačne potvrdil význam programov odpadového hospodárstva ako koncepčných materiálov na všetkých úrovniach. V týchto programoch sa analyzoval stav hospodárenia s odpadmi a navrhnutý spôsob riešenia existujúcich problémov. Osobitný význam mali programy odpadového hospodárstva vypracované na úrovni pôvodcov odpadov. Mnohí pôvodcovia si pri ich vypracúvaní prvýkrát uvedomili svoje povinnosti v tejto oblasti. Úrady životného prostredia mali pri schvaľovaní týchto programov možnosť ovplyvniť pôvodcov odpadov tak, aby ich správanie bolo v súlade s princípmi a cieľmi štátnej environmentálnej politiky.¹

Pojem odpadové hospodárstvo zahŕňa všetky činnosti, ktoré súvisia s nakladaním s odpadmi a činnosti, ktoré sú zamerané na obmedzenie predchádzanie vzniku odpadu.²

Odpadové hospodárstvo je definované ako činnosť zameraná na predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov. Cieľom je znižovanie množstva odpadov a ich nebezpečnosti pre životné prostredie a nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom o odpadoch. V zmysle zákona o odpadovom hospodárstve je každý povinný nakladať s vyprodukovaným odpadom tak, aby chránil zdravie ľudí a nevytváral svojou činnosťou negatívne vplyvy na životné prostredie.³

Odpadové hospodárstvo predstavuje moderné technologické odvetvie, ktoré sa zaoberá s odpadmi. Je prierezovým odvetvím, ktoré zasahuje rovnako ako do výroby, taj aj do spotreby a skúma aj oblasti ťažby surovín a ich spracovania, cez výrobu až ku spotrebe produktov. Zameriava sa na predchádzanie vzniku odpadov a ich efektívne materiálové a energické využitie, ale tiež sa zaoberá úpravou a odstraňovaním odpadov.⁴ Významný podiel odpadu tvoria vedľajšie materiály pri výrobe týchto produktov (odpady z výroby). Odpadové hospodárstvo tak ovplyvňuje všetky zložky národného hospodárstva.⁵

Vývoj odpadové hospodárstvo v SR

Vo vyspelých krajinách pred 5000 rokmi používali skládky na kuchynský odpad ukončené veľkorozmerovými zásobníkmi. Neskôr to prešlo až k organizovanému zberu odpadu. Úpadok nastal, keď obyvatelia miest a obcí začali vyhadzovať odpady na ulicu. Ulice tak boli plné odpadu z domácností, zvieracích a ľudských výkalov a stojacou vodou, čo spôsobovalo nepríjemný zápach. Zlepšenie nastalo v 13. storočí, keď nastalo pravidelné čistenie ulíc. Neskôr nastalo odvážanie odpadov mimo mesta a dediny, kde boli zamestnaní ľudia na preosievanie odpadu. Šlo o oddeľovanie uhlia, škáry, pôdy a ďalších častí odpadov. Tento odvoz mal primitívnu formu, šlo o odvoz jám a košov pri budovách po ich naplnení. Odvoz odpadu väčšinou musel zaobstarať vlastník pozemku, kde sa táto jama či kôš nachádzali. Kvalitnejšie zlepšenie nastalo v rokoch 1848-1875, keď boli vydané prvé predpisy na zabezpečenie zberu domového odpadu aspoň raz za týždeň. Na začiatku 20. storočia sa začal odpad zbierať do zberných nádob, ktoré sa potom sypali do zberných vozov.

Jedno z najväčších nebezpečenstiev pre celú krajinu, no najmä pre životné prostredie sú odpady. S odpadmi sa stretávame neustále, na pracoviskách, v domácnostiach, ale aj uliciach, potokoch, v parkoch a aj chránených územiach. Z odpadu sa tvoria odpadové látky, ktoré tvoria problémy po ekologickej, ekonomickej, spoločenskej a existenčnej. Všetky tieto dôsledky sú neustále prítomné v ľudskom okolí, ako vzduch, voda, pôda, rastliny a živočíchy, a tak sa dostávajú aj do človeka.

¹ BEZÚCH, B., CSc., Program odpadového hospodárstva SR do roku 2000, [on-line]. Dostupné na internete: http://www.enviromagazin.sk/enviro3_2/program26.html

² OROLJÍNOVÁ, M. 2009. Chémia a životné prostredie. s. 110

³ MRAČKO, M. 2012. Program odpadového hospodárstva. Slovenskej republiky na roky 2011-2015. s.10.

⁴ HLAVATÁ, M. 2006. Odpadové hospodárství. s.55

⁵ KURAŠ, M. 2008. Odpadové hospodárství. S. 13

Odpady vznikajú prakticky pri každej ľudskej činnosti, vo výrobnnej aj v spotrebiteľskej sfére. Ich vznik a hromadenie predstavuje výrazný zásah do životného prostredia. Odpady obsahujú látky, ktoré často ohrozujú prakticky všetky zložky životného prostredia, t. j. kvalitu vôd, ovzdušia alebo pôdy. Prenikajú do rastlín a do potravinového reťazca voľne žijúcej zveri a človeka, čím ohrozujú zdravotný stav a život ľudskej populácie, ale aj ostatných živočíchov. Správne nakladanie a hospodárenie s odpadmi sa preto stáva rovnako dôležitým problémom ako zabezpečenie základných životných potrieb.

Odpady v životnom prostredí predstavujú jeden z determinujúcich činiteľov krajiny. Môžeme ich chápať ako druhotné suroviny s pozmenenou hodnotou. Slúžia ako zdroj energie, zdroj krmív pre výrobu živočíšnu a rastlinnú, udržanie pôdnej úrodnosti. Ďalšími dôležitými činnosťami v dôsledku zachovania trvalo udržateľného rozvoja by mala byť minimalizácia odpadov, uprednostňovanie nízko-odpadových až bezodpadových technológií pri výrobe a využitie odpadových látok ako druhotných surovín.⁶

Pri riešení globálnych problémov ľudstva by mal tento sektor zaujímať jedno z prioritných postavení, pretože v súčasnosti využívanie odpadov ako zdroja druhotných surovín predstavuje vo vyspelom svete významný ekonomický prínos.⁷

Odpad podľa zákona je vec, ktorej sa chceli jej majitelia zbaviť, alebo je to tiež hnuiteľná vec, ktorej odstránenie /zneškodnenie/ je potrebné z hľadiska starostlivosti o zdravé životné podmienky a ochrany životného prostredia⁸ Príloha č. 1 k zákonu č. 223/2001 medzi odpady radí napr. výrobky, pre ktoré už držiteľ nemá upotrebenie, výrobky, ktoré nezodpovedajú požadovanej akosti, výrobky po záručnej lehote, znehodnotené alebo znečistené materiály, zariadenia, odpad po čistiacej operácii, obalové materiály, kontajnery, nepoužiteľné súčiastky, odpad z priemyselných procesov a podobne. Odpad môžeme ďalej deliť na hmotné a nehmotné produkty pri výrobe, opotrebované predmety, zvyšky po spotrebovaných statkoch. Ďalej ich môžeme deliť podľa toho kde vznikajú, teda hutnícke, poľnohospodárske, potravinárske a pod. Podľa skupenstva na tuhé, kvapalné, plynné, rádioaktívne, atď.

Ľudia s odpadom pri jeho odstraňovaní a spracovávaní manipulujú. Pod manipuláciou rozumieme postup operácií, ktorá začínajú pri vzniku odpadu a končia v mieste spracovania, odstránenia odpadu. Je tu zahrnutý vznik, zber a zhromažďovanie a odvoz odpadu.

Podľa Štatistického oddelenia Organizácie Spojených národov (United Nations Statistics Division) sú odpady predmetmi/materiálmi, ktoré nie sú primárne produktami (to znamená, že nie sú zámerne vyrábané pre trh), pre ktoré producent nemá žiadne ďalšie využitie za účelom výroby, spracovania alebo spotreby a ktorých sa chce zbaviť. Odpady môžu byť vytvárané pri ťažbe surovín, spracovaní surovín do medziproduktov a konečných produktov, pri spotrebe finálnych produktov a pri ďalších ľudských činnostiach. Vedľajšie produkty zrecyklované, alebo znovu použité v mieste výroby, sa za odpad v zmysle tejto definície nepovažujú.⁹

Ciele odpadového hospodárstva

V odpadovom hospodárstve so záväznosťou poradia priorit a s cieľom predchádzania alebo znižovania nepriaznivých vplyvov vzniku odpadu a nakladania s odpadom a znižovania celkových vplyvov využívania sa uplatňuje táto hierarchia odpadového hospodárstva:

- predchádzanie vzniku odpadu
- príprava na opätovné použitie
- recyklácia
- iné zhodnocovanie, napríklad energetické zhodnocovanie
- zneškodňovanie¹⁰

Medzi hlavný cieľ odpadového hospodárstva patrí minimalizácia negatívnych účinkov vzniku a nakladaniu s odpadom na zdravie ľudí a životné prostredie, ako aj predchádzanie využívania zdrojov a praktické uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva. Na Slovensku vznikol Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky (POH SR), ktorý vypracoval strategický dokument na roky 2011 až 2015. Jeho obsah zodpovedá požiadavkám stanovených v legislatívnych predpisoch SR a EÚ, predovšetkým v zákone č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o odpadoch“) a smernice 2008/98/ES o odpade a o zrušení určitých smerníc.¹¹

Tento program POH SR 2011- 2015 je štvrtým vypracovaným programom odpadového hospodárstva. Vychádza z predchádzajúceho POH SR na roky 2005 – 2010. V tomto období však ešte neexistoval právny rámec pre plánovanie

⁶ FILIP, J. 2002. Odpadové hospodárství. s. 116

⁷ Chmielewska, E. – Kuruc, J. 2008. Odpady. s. 7

⁸ Zákon č. 223/2001 Z. z. z 15. mája 2001. dostupné Zákon o odpadoch Úplné a aktualizované znenie zákona o odpadoch. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov [on-line]. odpady-portal.sk

⁹ G.R.I.D. Arendal. What is waste. [online]. citované dňa [28.1.2014]. Dostupné na internete:

<http://www.grida.no/publications/vg/waste/page/2853>

¹⁰ Zákon o odpadoch č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a povinnosti z neho vyplývajúcich §3 odstavec 1

¹¹ Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011 – 2015. s. 46. [online] Dostupné:

<http://www.minzp.sk/files/oblasti/odpady-a-obaly/poh/poh2011-2015/poh-sr-2011-2015.pdf>.

odpadového hospodárstva. Toto malo za následok stagnáciu v oblasti zvyšovania podielu zhodnocovania odpadov. POH SR sa sústreďuje na všetky odpady v zmysle definície odpadu v §2 zákona o odpadoch.¹²

Ciele odpadového hospodárstva sa delia:

- *nakladanie s elektroodpadom* je možnosť dosiahnuť, aby množstvo elektroodpadu z domácností odovzdaného do systému spätného odberu / §54a odstavce 17 / a oddeleného zberu dosiahlo v priemere aspoň 4 kg na jedného obyvateľa za rok
- *nakladanie s použitými prenosnými batériami a akumulátormi* je možnosť dosiahnuť zberový podiel najmenej 25% do 26. septembra 2012 a 45% do 26. septembra 2016
- *komunálne odpady* je možné do roku 2020 zvýšiť prípravu na opätovné použitie a recykláciu (papier, kov, plasty a sklo) najmenej na 50% hmotnosti vzniknutých odpadov
- *stavebné a demolačné odpady* je do roku 2020 zvýšiť prípravu na opätovné použitie, recykláciu a zhodnotenie stavebného a demolačného odpadu vrátane zaspávacích prác ako náhrady za iné materiály najmenej na 70% hmotnosti vzniknutého odpadu¹³

Hlavným cieľom programu je posun od materiálového zhodnocovania, ako jedinej priority deklarovanej v programoch odpadového hospodárstva SR do roku 2010, k predchádzaniu vzniku odpadu. To znamená, že v roku 2018 bude odpadové hospodárstvo SR zosúladené s hierarchiou odpadového hospodárstva podľa § 3 novely zákona o odpadoch

Všetko, čo sa dá vykonať na obmedzenie toku materiálov a odpadov cez ekonomický systém, obmedzí znečisťujúce zaťaženie na životné prostredie.¹⁴

Environmentálne manažérstvo predstavuje skupinu dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky umožňujúcich zavedenie systémového prístupu do riešenia problémov ochrany starostlivosti o prostredie zvyšovania správania organizácií aplikovaním environmentálnych inovácií.

Legislatíva odpadového hospodárstva SR

Slovenská republika má prijatý pre oblasť odpadového hospodárstva zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch. Tento zákon prešiel niekoľkými novelizáciami, posledná schválená novela tohto zákona je č. 290 / 2013 Z.z. a novelizácia vychádzala zo zákona č. 18/2009 Z.z. Medzi ďalšie zákony v odpadovom hospodárstve patria:

- Zákon č. 119/2010 Z.z. o obaloch,
- Zákon č. 17/2004 Z.z. o poplatkoch za uloženie odpadov,
- Zákon č. 127/200 Z.z.o pozistetných organickchlátkach,
- Zákon č. 582/2004 Z.z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za KO.¹⁵

Slovenská republika okrem zákona a jeho novelizácie ma aj množstvo vyhlášok, vykonávajúcich predpisov, nariadenia vlády a nové právne predpisy.

- vyhláška Ministerstva Životného prostredia¹⁶ č. 310/2013 Z.z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch –táto vyhláška je namiesto vyhlášky č. 283
- vyhláška MŽP č. 284 / 2001 Z.z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov v znení vyhlášky č. 129 / 2004 Z.z. – táto vyhláška sa stala základom pre obaly
- vyhláška MŽP č. 126/2004 Z.z. o autorizácií, o vydávaní odborných posudkov vo veciach odpadov, o ustanovení osôb oprávnených na vydávanie posudkov a o overovaní odbornej spôsobilosti týchto osôb v znení vyhlášky č. 209/2005 Z.z. a v znení vyhlášky č. 85/2013 Z.z.-táto vyhláška je je novelizovaná o vydávanie súhlasu
- vyhláška MŽP č. 127/2004 Z.z. o sadzbách pre výpočet príspevkov do RF¹⁷, o zozname výrobkov, materiálov a zariadení, za ktoré sa platí príspevok do RF a o podrobnostiach o obsahu žiadosti o poskytnutie prostriedkov z RF v znení vyhlášky MŽP SR č. 359/2005 Z.z. – nový RF
- nariadenia vlády Slovenskej republiky č.153/2004 Z.z., ktorým sa ustanovujú záväzné limity a termíny pre rozsah opätovného použitia častí starých vozidiel, zhodnocovania odpadov zo spracovania starých vozidiel a ich recyklácie
- vyhláška MŽP č. 125/2007 Z.z., v znení vyhlášky 203/2010 Z.z. a v znení vyhlášky 153/2012 Z.z. v znení vyhlášky 285/2013 Z.z.- táto vyhláška ustanovuje, ktoré produkty môžeme uvádzať na trh v SR, zabezpečujú recykláciu 95% starého vozidla a len 5% môže byť odpad, teda uloženie na skládku

¹² Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011 – 2015.s.5

¹³ Zákon o odpadoch č.223/2001 Z.z. o odpadoch a povinnosti z neho vyplývajúcich§3 odstavce 2-6

¹⁴ TURNER,R.K. 2002. Ekonómia životného prostredia.s. 200

¹⁵ KO, skratka pre komunálny odpad

¹⁶ Ďalej už len v skratke MŽP

¹⁷ RF, skratka pre Recyklačný Fond

- vyhláška MŽP SR č. 81/2011 Z.z. o zálohovaní obalov na nápoje a vyhláška MŽP SR č. 91/2011 Z.z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o oaloch- tieto vyhlášky budú tvoriť jednu časť z nového zákona, teda tieto vykonávacie predpisy zaniknú

Dňom 01. 05. 2010 nadobudol účinnosť zákon č. 119/2010 Z. z. o obaloch a o zmene zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Týmto zákonom sa do právneho poriadku Slovenskej republiky preberajú právne akty Európskych spoločenstiev. V §1 odstavce 1 predmet úpravy tento zákon upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, práva a povinnosti vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, zodpovednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva, zriadenie Recyklačného fondu a opatrenia na predchádzanie vzniku odpadu.¹⁸ Zákon definuje základné pojmy, ako je odpad, pôvodca odpadu, držiteľ odpadu, nakladanie s odpadom, zber, triedenie, skladovanie odpadu, zariadenie na skladovanie odpadu.

Program Odpadového Hospodárstva SR 2011 – 2015

Základné ustanovenie podľa Zákona č.223/2001 Z.z. o odpade § 4 odstavce 1 sa Plán odpadového hospodárstva (POH) vypracúva v súlade s hierarchiou a cieľmi odpadového hospodárstva podľa §3 a obsahuje analýzu súčasného stavu odpadového hospodárstva územnej oblasti, pre ktorú sa program vydáva a opatrenia, ktoré sa majú prijať na zlepšenie environmentálne vhodnej prípravy na opätovné použitie, recykláciu. Program sa vypracúva pre obaly uvedené v Katalógu odpadov § 68 odstavce 3 písmeno e.¹⁹

Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky²⁰ predstavuje strategický dokument v odpadovom hospodárstve Slovenskej republiky na roky 2011 až 2015. Bol vypracovaný v súlade s požiadavkami trvalo udržateľného rastu. Jeho obsah zodpovedá požiadavkám stanoveným v legislatívnych predpisoch SR a EÚ, predovšetkým v zákone č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a smernice 2008/98/ES o odpade a o zrušení určitých smerníc. Plán odpadového hospodárstva SR na roky 2011 – 2015 je v poradí štvrtým POH SR. Vychádza z vyhodnotenia predchádzajúceho POH SR na roky 2005 až 2010, z analýzy súčasného stavu a potrieb odpadového hospodárstva SR. Pri hodnotení stavu odpadového hospodárstva SR je potrebné uviesť, že POH SR na roky 2006 – 2010 nebol rozpracovaný na nižšie úrovne tak, ako požadujú §5 a §6 zákona o odpadoch. V uplynulom období tak neexistoval právny rámec pre plánovanie odpadového hospodárstva, čo malo za následok stagnáciu predovšetkým v oblasti zvyšovania podielu zhodnocovania odpadov.

Plán odpadového hospodárstva SR sa vzťahuje na nakladanie so všetkými odpadmi v zmysle definície odpadu v §2 zákona o odpadoch.

Štruktúra Plánu odpadového hospodárstva SR na roky 2011 – 2015 zodpovedá požiadavkám článku 28 novej rámcovej smernice o odpade. POH SR na roky 2011 – 2015 neobsahuje Program predchádzania vzniku odpadu podľa článku 29 novej rámcovej smernice o odpade, nakoľko tento bude pripravený ako samostatný dokument.²¹

Hlavným cieľom sa pre obdobie rokov 2011 – 2015 sa stáva stratégia odklonenia odpadov od skládkovania resp. znižovania množstva odpadov umiestnených na skládky. K tomu je potrebné zaviesť opatrenia na predchádzanie vzniku odpadov, znižovanie miery zhodnocovania odpadov vrátane ich energetického zhodnocovania.²²

Cieľom programu je uplatňovať princípy blízkosti, sebačinnosti a pri vybraných prúdoch odpadov aj rozšírenú zodpovednosť výrobcov okrem všeobecne zavedeného princípu „znečisťovateľ platí“. Pri budovaní infraštruktúry odpadového hospodárstva je potrebné uplatňovať požiadavku najlepších dostupných techník alebo najlepších environmentálnych postupov.²³

Inštitúcie odpadového hospodárstva SR

V Slovenskej republike sa orgány zodpovedné za odpadové hospodárstvo delia:

- orgány štátnej správy
- orgány samosprávy

Orgány štátnej správy:

- *MŽP SR*- je ústredný orgán štátnej správy odpadového hospodárstva. Riadi a kontroluje výkon štátnej správy v odpadovom hospodárstve²⁴

¹⁸ ZÁKON č. 223/2001 Z.z. O odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. §1, odstavce 1

¹⁹ ZÁKON č. 223/2001 z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov §4, odstavce 1

²⁰ ďalej len skratka POH SR

²¹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVESNKEJ REPUBLIKY. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky 2011-2015.str. 5

²² MRAČKO, M.2012. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011- 2015.s.145

²³ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVESNKEJ REPUBLIKY. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky 2011-2015.str 46

²⁴ ZÁKON č. 223/2001 Z.z. O odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov §68 odstavce 1

- Slovenská inšpekcia životného prostredia - je orgánom štátneho dozoru v odpadovom hospodárstve §73, ukladá pokuty, rozhoduje v sporných prípadoch, či je daný tovar v prípade pravy cez štátnu hranicu odpadom²⁵
- Okredený úrad v sídle kraja – vo veciach štátnej správy vypracúva, vydáva, aktualizuje a zverejňuje program kraja a uskutočňuje verejné prerokovanie toho programu, poskytuje informácie, rozhoduje v prípade pochybností, či vec je, alebo nie je odpadom²⁶
- Okresný úrad – vypracúva podklady na vypracovanie programu kraja a programu Slovenskej republiky, vydáva potvrdenia o uzatvorení skládky odpadov, schvaľuje program pôvodcu odpadu²⁷
- Štátnu správu v odpadovom hospodárstve vykonávajú aj obce
- Orgánmi štátneho dozoru sú:
- Štátna energetická inšpekcia – je orgánom štátneho dozoru²⁸
- Slovenská obchodná inšpekcia - vo vzťahu k akumulátorom a batériám a elektrozariadeniam vo fáze výroby a zákona o obaloch;
- Colné orgány - vo vzťahu k cezhraničnej preprave odpadov²⁹

Sídlami 8 KÚ ŽP a 46 OÚ ŽP, ktoré patria do ich pôsobnosti, sú:

- Bratislava (Bratislava, Malacky, Pezinok, Senec, Senica),
- Trnava (Trnava, Dunajská Streda, Galanta, Piešťany),
- Trenčín (Trenčín, Nové Mesto NAD Váhom, Považská Bystrica, Prievidza),
- Nitra (Nitra, Levice, Nové Zámky, Komárno, Šaľa, Topoľčany),
- Žilina (Žilina, Čadca, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Martin, Ružomberok),
- Banská Bystrica (Banská Bystrica, Brezno, Lučenec, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš,
- Zvolen, Banská Štiavnica),
- Prešov (Prešov, Bardejov, Humenné, Kežmarok, Poprad, Stará Ľubovňa, Stropkov,
- Vranov NAD Topľou),
- Košice (Košice, Košice - okolie, Michalovce, Rožňava, Spišská Nová Ves, Trebišov).

Slovenská inšpekcia životného prostredia je v oblasti odpadového hospodárstva oprávnená na výkon štátneho dozoru takmer nad všetkými ustanoveniami zákona o odpadoch a zákona o obaloch okrem ustanovení, ktoré boli zverené do kompetencie ŠEI a ŠOI. V integrovanom povolení je Slovenská inšpekcia životného prostredia aj povolovacím orgánom.

Odborné zázemie pre výkon štátnej správy v odpadovom hospodárstve je sústredené v Slovenskej agentúre životného prostredia (SAŽP) s ústredím v Banskej Bystrici. Špecializovaným pracoviskom SAŽP, ktoré plní funkciu technicko-informačného zázemia MŽP SR pre oblasť odpadov, je Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva SAŽP v Bratislave.³⁰

Odpad

Surovinová základňa našej planéty je obmedzená, pričom konzumný spôsob života nás naučil vyhadzovať aj materiál vhodný na jeho spracovanie na surovinu a následne na využitie. Človek pri akejkoľvek činnosti produkuje odpad.³¹

U väčšiny známych výrob a spotrebných procesov vznikajú vedľajšie produkty. Pokiaľ výrobca alebo spoločnosť nevedia tieto vedľajšie produkty ďalej spracovať, teda zaradiť do kolobehu spoločenskej prospešnosti, nazývajú sa odpadom.³²

Špecifickým odpadom je nebezpečný odpad, na kontajneroch býva označený príslušnou výstražnou značkou (obr. 1).

Hmotnostné zloženie odpadovej nádoby v SR uvádza obr. 2.

²⁵ tamtiež §69 odstavce a-c

²⁶ tamtiež §70 odstavce a-c

²⁷ ZÁKON č. 223/2001 Z.z. O odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 71 odstavce a-e

²⁸ tamtiež § 72a

²⁹ tamtiež § 72c

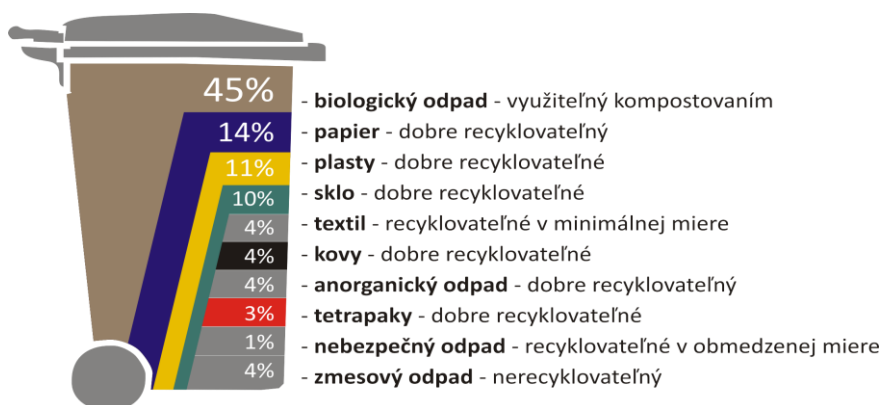
³⁰ MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVESNEJ REPUBLIKY. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky 2011-2015. str 85-86

³¹ ČERMÁK, O. a kol. 2002. Environmentálne inžinierstvo . s. 171

³² KURAŠ, M. 2006. Environmentální vzdělání

Obr. 1 Výstražná značka ³³

Obr. 2 Hmotnostné zloženie odpadovej nádoby v SR ³⁴

Jedným z prioritných cieľov odpadového hospodárstva v nakladaní s odpadom je recyklácia. Vo väčšine obcí na Slovensku tomu slúžia kontajnery (obr. 3).

Obr. 3 Rôznofarebné kontajnery na triedenie odpadu ³⁵

Nakladanie s odpadom v Slovenskej republike

Odpady sú jeden z determinujúcich činiteľov kvality životného prostredia, ale predovšetkým sú to suroviny s pozmenenou hodnotou – druhotné suroviny, slúžiace ako zdroj energie, zdroj krmív pre živočíšnu výrobu, hnojivých zložiek pre rastlinnú výrobu a udržiavanie pôdnej úrodnosti. Správne nakladanie a hospodárenie s odpadmi sa preto stáva rovnako dôležitým problémom ako zabezpečenie základných životných potrieb. Našou stratégiou ako aj budúcich generácií, by mala byť minimalizácia odpadov, uprednostňovať nízko - odpadových až bezodpadových technológií pri výrobe a využitie odpadových látok ako druhotných surovín. K tomuto vedie aj zákon č. 386/2009 Z. z., ktorý mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je dôležitým legislatívnym projektom v histórii MŽP SR. Týmto zákonom sa do právneho poriadku SR preberajú právne akty Európskych spoločenstiev.³⁶

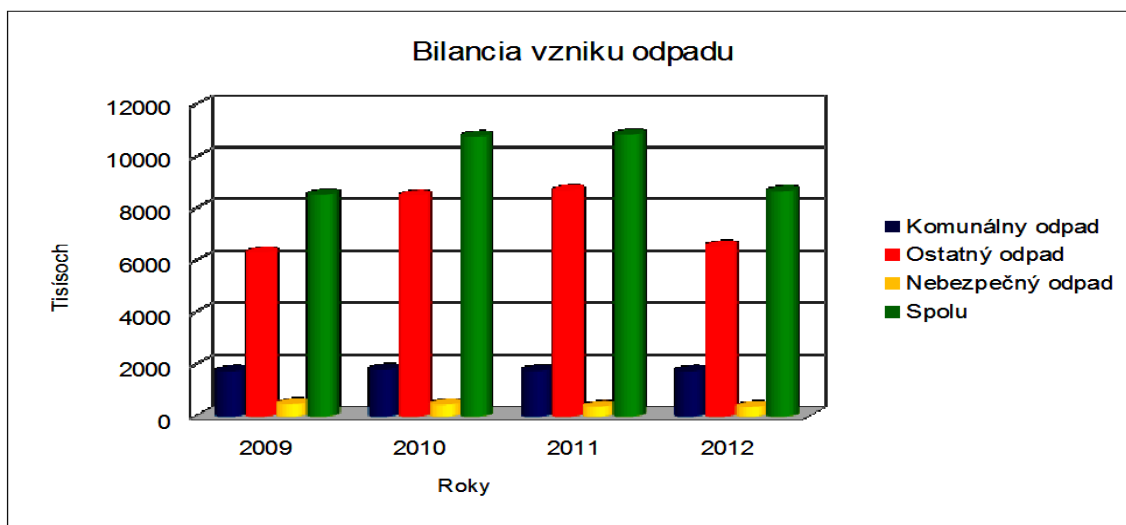
Od roku 2003 je vyhodnocovaná bilancia vzniku odpadov umiestnených na trhu, ktoré ich pôvodcovia podľa zákona o odpadoch ponúknuť na zhodnotenie alebo na zneškodnenie osobám oprávneným na nakladanie s odpadmi podľa zákona o odpadoch.

³³ <http://www.somaxplus.cz/cz/eshop/product/1023-vystrazna-znacka-nebezpecny-odpad/>

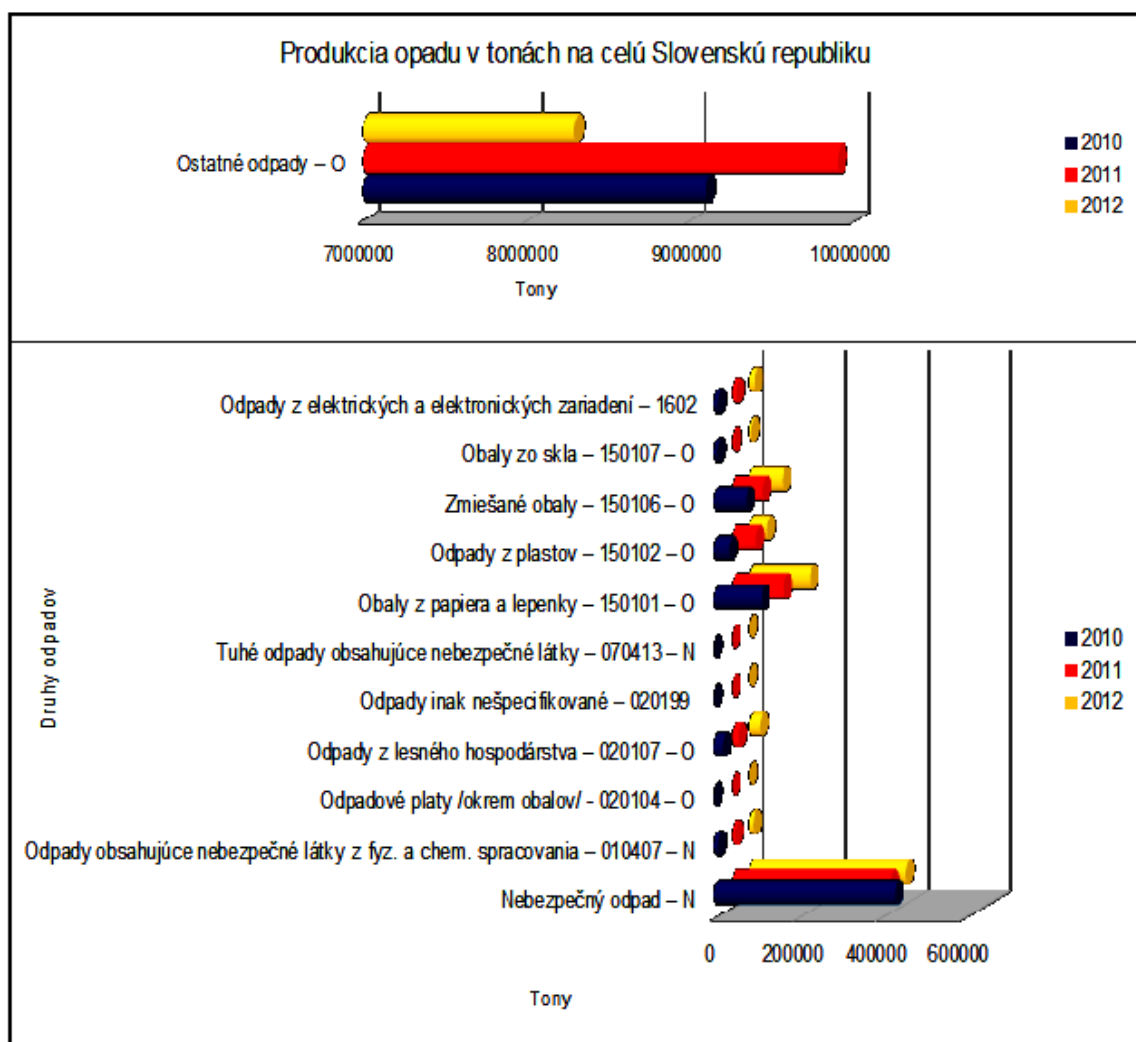
³⁴ <http://www.priateliazeme.sk/spz/odpady>

³⁵ <http://www.chemgeneration.com/sk/news/neplytvajte-odpadom.html>

³⁶ NOSKOVIČ.J. a kol. 2007.Ochrana a tvorba životného prostredia. s.269

Obr. 4 Bilancia vzniku odpadu

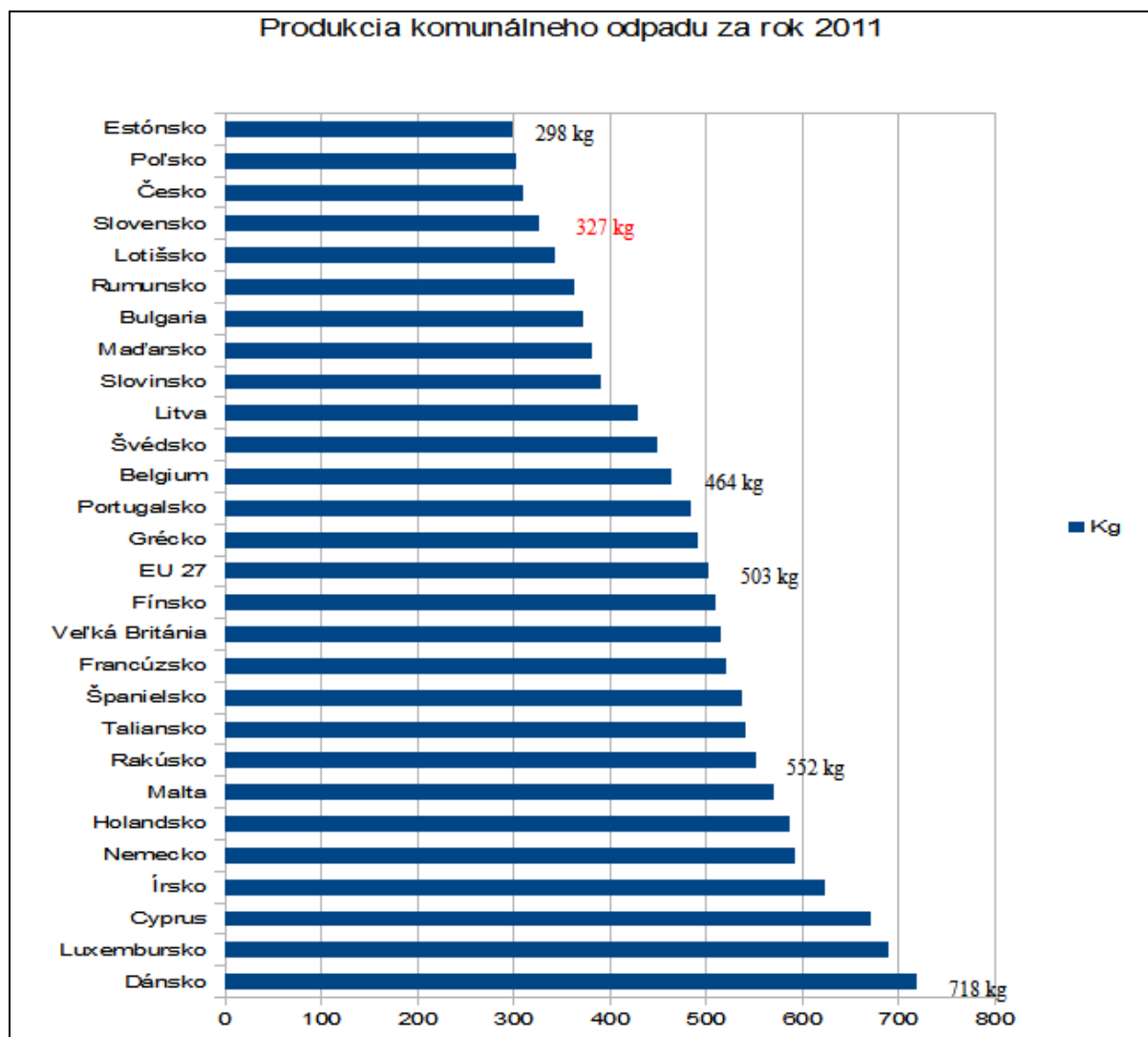

Obr. 5 Produkcia odpadu v tonách na celú Slovenskú republiku

V roku 2012 vzniklo v SR 8 668 104,187 t odpadu umiestnených na trhu. V porovnaní s rokom 2011 predstavuje pokles o 20%. V tomto poklese sú pôvodcovia odpadu, ktorí odovzdali odpad na znehodnotenie a zneškodnenie organizáciám, ktoré majú povolenie na nakladanie s odpadmi a zneškodnenie menšieho množstva nebezpečného odpadu. Výrazný podiel na poklese má hlavne kategória ostatné odpady a čiastočný pokles komunálneho odpadu.

V produkcii odpadov podľa klasifikácie ekonomických činiteľov bol najväčším producentom odpadov hlavne ostatný odpad, ktorý sa na celkovej produkcii podieľal približne 40%-tými percentami.³⁷

Podľa rámcovej smernice o odpade majú členské štáty Únie do roku 2020 povinnosť zvýšiť opätovné použitie a recykláciu odpadu z domácností, najmä papier, kov, plasty a sklo, najmenej na 50 % podľa hmotnosti.³⁸

Obr. 6 Produkcia komunálneho odpadu v Európskej Únii za rok 2011 [Eurostat]

ZÁVER

Cieľom odpadového hospodárstva je predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov, znižovanie množstva odpadov a ich nebezpečnosti pre životné prostredie a nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom o odpadoch. Medzi hlavný cieľ

³⁷ SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA. 2012. Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky 2012. [online]. 2012. cit. s 142.[2014-01-03]. Dostupné na internete. <http://www.enviroportal.sk/uploads/spravy/2012-04-2-odpady.pdf>

³⁸ EURACTIV.2013. Pri nakladaní s odpadom v EÚ dominujú skládky. [online]. 2013. cit. [2014-01-15]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/zivotne-prostredie/clanok/pri-nakladani-s-odpadom-v-eu-dominuju-skladky-020786>

odpadového hospodárstva patrí minimalizácia negatívnych účinkov vzniku a nakladaniu s odpadom na zdravie ľudí a životné prostredie, ako aj predchádzanie využívania zdrojov a praktické uplatňovanie hierarchie odpadového hospodárstva. Na Slovensku vznikol Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky, ktorý vypracoval strategický dokument na roky 2011 až 2015. Hlavným cieľom programu je posun od materiálového zhodnocovania, ako jedinej priority deklarovanej v programoch odpadového hospodárstva SR do roku 2010, k predchádzaniu vzniku odpadu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BEZÚCH, B., CSc., Program odpadového hospodárstva SR do roku 2000, [on-line]. Dostupné na internete: http://www.enviromagazin.sk/enviro3_2/program26.html
- ČERMÁK, O. a kol. 2002. Environmentálne inžinierstvo . s. 171
- EURACTIV. 2013. Pri nakladaní s odpadom v EÚ dominujú skládky. . [online]. 2013. cit. [2014-01-15]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/zivotne-prostredie/clanok/pri-nakladani-s-odpadom-v-eu-dominuju-skladky-020786>
- FILIP, J. 2002. Odpadové hospodárství. s. 116
- G.R.I.D. Arendal. What is waste. [online]. citované dňa [28.1.2014]. Dostupné na internete: <http://www.grida.no/publications/vg/waste/page/2853>
- HLAVATÁ, M. 2006. Odpadové hospodárství. s. 55
- <http://www.chemgeneration.com/sk/news/neplytvajte-odpadom.html>
- <http://www.priateliazeme.sk/spz/odpady>
- <http://www.somaxplus.cz/cz/eshop/product/1023-vystrazna-znacka-nebezpecny-odpad/>
- CHMIELEWSKA, E. – KURUC, J. 2008. Odpady. s. 7
- KURAŠ, M. 2008. Odpadové hospodárství. S. 13
- KURAŠ, M. 2006. Environmentální vzdělání
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVESNEJ REPUBLIKY. Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky 2011-2015.
- MRAČKO, M. 2012. Program odpadového hospodárstva. Slovenskej republiky na roky 2011-2015.
- NOSKOVIČ, J. a kol. 2007. Ochrana a tvorba životného prostredia. s. 269
- OROLÍNOVÁ, M. 2009. Chémia a životné prostredie. s. 110
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2011 – 2015. s. 46. [online] Dostupné: <http://www.minzp.sk/files/oblasti/odpady-a-obaly/poh/poh2011-2015/poh-sr-2011-2015.pdf>
- SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA. 2012. Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky 2012. . [online]. 2012. cit. s. 142. [2014-01-03]. Dostupné na internete. <http://www.enviroportal.sk/uploads/spravy/2012-04-2-odpady.pdf>
- TURNER, R.K. 2002. Ekológia životného prostredia. s. 200
- Zákon č. 223/2001 Z.z. O odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. §1, odstavec 1
- Zákon č. 223/2001 Z.z. O odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov §68 odstavec 1
- Zákon č. 223/2001 Z.z. O odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 71 odstavec a-e
- Zákon č. 223/2001 z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov §4, odstavec 1
- Zákon č. 223/2001 Z.z. z 15. mája 2001 . dostupné Zákon o odpadoch Úplné a aktualizované znenie zákona o odpadoch. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov [on-line]. odpady-portal.sk
- Zákon o odpadoch č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a povinnosti z neho vyplývajúcich §3 odstavec 1
- Zákon o odpadoch č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a povinnosti z neho vyplývajúcich §3 odstavec 2-6

ADRESA AUTORA

prof. Ing. Vojtech KOLLÁR, PhD., Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, Ústav verejnej správy, Furdekova 16, 851 04 Bratislava 5, Slovenská republika

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.